

บทที่ 2

เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ จะเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษา โดยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสระบุรีให้เป็เมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. ลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับชายแดน/ การท่องเที่ยวเมืองชายแดน
6. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสระบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่ง มักหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่ง ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ และได้มีการให้ความหมายการเดินทางท่องเที่ยวตามนิยามที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการคือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

ความหมายของการท่องเที่ยวได้มีผู้ให้ความหมายและให้คำนิยามหลากหลายซึ่งก็มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

กานต์พิชชา สุริณพจน์ (2545) ได้ให้ความหมายที่แตกต่างออกไป โดยให้ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยให้ความหมายว่าเป็นการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการของบริบทของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจ ความพึงพอใจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้มีหน้าที่ร่วมกันในการบริหารจัดการดูแล ตรวจสอบ และรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่เพื่อเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสำหรับคนในอนาคตต่อไป

ดุษฎี ชุมสาย (2545) ได้กล่าวไว้ว่า คำว่าการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางไม่เฉพาะเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อหาความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ ดังที่ส่วนมากเข้าใจกันเท่านั้น การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนการเยี่ยมญาติพี่น้องก็นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

จากนิยามและความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งด้วยจุดประสงค์ต่าง ๆ โดยมีการพักผ่อนชื่นชมหรือศึกษาสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม รวมไปถึงการเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษา เพื่อติดต่อธุรกิจ การเยี่ยมญาติพี่น้อง และเนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยการเดินทางจึงจำเป็นต้องมีสิ่งบริการต่าง ๆ เพื่อให้การเดินทางเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางได้ อีกทั้งยังมีสิ่งแวดล้อมอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องระหว่างการเดินทางอีกด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้เดินทางบริการในการเดินทาง และจุดหมายปลายทาง

1. วิวัฒนาการการท่องเที่ยว

ศรัณยู วรากุลวิทย์ (2456, หน้า 39) ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาวិวัฒนาการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคสมัยหนึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในยุคต่อไปได้เป็นอย่างดี วิวัฒนาการหรือประวัติการท่องเที่ยวจะทำให้เราทราบถึงความเป็นมาของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543, หน้า 39) ได้ค้นคว้าในเรื่องนี้และสรุปว่า วิวัฒนาการการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรกเป็นการเดินทางท่องเที่ยวในสมัยโบราณของโลก วัตถุประสงค์ของการเดินทางก็เพื่อสนองตอบความอยากรู้อยากเห็น การขยายอำนาจทางการเมือง การค้าและแสวงหาโชคผลาภ แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นโบราณสถานที่ถูกสร้างด้วยสถาปัตยกรรมอันล้ำลึกของมนุษย์ในสมัยนั้น ยุคที่สองเป็นการท่องเที่ยวสมัยใหม่ของโลก จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการท่องเที่ยวหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีการขยายตัวขึ้นเป็นผลมาจากการพัฒนาการคมนาคมขนส่ง และการเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรมซึ่งทำให้ประชาชนมีทั้งเงินและเวลาที่จะใช้เพื่อการเดินทางท่องเที่ยว และส่วนที่สองเป็นการท่องเที่ยวสมัยปัจจุบันหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การท่องเที่ยวได้พัฒนาไปอย่างมาก จนกลายเป็นธุรกิจที่สำคัญและเป็นแหล่งรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศจำนวนมาก และยุคที่สาม เป็นยุคการขยายตัวการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ส่วนชูสิทธิ์ ชูชาติ (2546, หน้า 26) ได้สรุปถึงวิวัฒนาการของการท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทาง

แบ่งออกได้เป็น 3 สมัย คือ การเดินทางในสมัยโบราณ มุ่งเน้นการเดินทางเพื่อการเมือง การทหาร และการค้าขาย ส่วนการเดินทางในสมัยกลางเป็นการเดินทางเพื่อศาสนา และการเดินทางในสมัยใหม่ และสมัยปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเดินทางเพื่อธุรกิจ

2. ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

ลอว์สัน และ โบวี่ (Lawson & Bovy, 1977 อ้างถึงใน พรหมเมธ นวลทอง, 2540, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่าง (Leisure Time) ที่มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปพักผ่อนยังอีกที่หนึ่งซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่เมคอินทอส และ โกลเดนเนอร์ (McIntosh & Goeldner, 1986, หน้า 4 อ้างถึงใน อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ, 2543, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ (การกระทำซึ่งกันและกัน) ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจ รัฐบาลผู้เป็นเจ้าของบ้านและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านเป็น กระบวนการดึงดูดใจ และต้อนรับขับสู้นักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนอื่น ๆ ซึ่งเมคอินทอส และ โกลเดนเนอร์ (McIntosh & Goeldner) จะให้ความสำคัญกับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ แมทธิสัน และวอลล์ (Mathieson & Wall, 1982, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานปกติ โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางนั้นได้มีการจัดเตรียมที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก และอาหารที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย ส่วนอินทอส เพียร์รอส, 2540, หน้า 6 อ้างอิงจาก ไพฑูรย์ วิลาสวรงค์, 2536, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่นซึ่งไม่ใช่เป็นที่พำนัก อาศัย ประจำบุคคล และเป็นการไปเยือนชั่วคราว โดยไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ ความหมายดังกล่าวสอดคล้องและใกล้เคียงกับฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2544) ซึ่งได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่าเป็นการเดินทางภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดได้เป็นสากล 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีไว้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง ไปยังที่อื่นที่ไม่ใช่ที่อยู่อาศัยของตนเองเป็นการชั่วคราว และด้วยความสมัครใจ ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อสุขภาพหรือเยี่ยมเพื่อน ยกเว้นต้องไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้และ

การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวด้วยกัน ด้วย

3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคม และเศรษฐกิจ โดยมีความสัมพันธ์โยงใยระหว่างนักท่องเที่ยว บริการในการเดินทางท่องเที่ยว และจุดหมายปลายทาง ทั้งนี้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 3 ด้าน ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน สำหรับองค์ประกอบหลัก 3 ด้านมีดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบด้านอุปทาน (Supply) ถือเป็นทรัพยากรหลักทางการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์ สวนอุทยานแห่งชาติ ทะเลหาดทราย ทะเลสาบ เกาะ แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง)

1.2 แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี หรือศาสนา ได้แก่

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้สรุปสาระสำคัญของระบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ

1. แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญจัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ซึ่งปีเตอร์ (Peters, 1969 อ้างถึงใน ททท, 2540, หน้า 2-7) ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่าง ๆ (Traditional Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่าง ๆ ของภูมิประเทศ (Scenic Attractions) แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Other Attractions)

4. การพัฒนาการท่องเที่ยว

อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ (2543) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ว่าเป็นการดำเนินงานที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิด ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวรักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจและพัฒนาให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ในการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ลาวหรือของพื้นที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งแห่งใดนั้นองค์ประกอบเพื่อให้การพัฒนาพื้นที่นั้นสามารถอำนวยความสะดวกและให้บริการต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบเรื่องคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เรื่องแหล่งท่องเที่ยว และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจหรือแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยือนพื้นที่นั้นมากขึ้น สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศลาวที่ผ่านมาสามารถที่จะสร้างรายได้ในด้านการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากให้กับประเทศ โดยสามารถเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวแต่ในเวลาเดียวกันผลกระทบจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้าไปเกินกว่าขีดความสามารถที่จะรองรับได้ ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น ในปัจจุบันการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้กับนักท่องเที่ยว และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในระยะยาวได้ ประเทศ สปป.ลาว จึงให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยได้ตั้งเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

“การท่องเที่ยว” (Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้าง ซึ่งนอกจากจะเป็นที่เข้าใจโดยทั่วกันแล้วว่าเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรหรือการประกอบอาชีพอื่นใด และการท่องเที่ยวยังหมายถึงความรวมถึงการเดินทางเพื่อแสวงหาความสุขความเพลิดเพลินและสุนทรียทางอารมณ์ที่เกิดจากการได้พบได้เห็นสิ่งแปลกใหม่ทั้งทางธรรมชาติ สังคมวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนที่ต่างจากสภาพแวดล้อมตามปกติของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้หลากหลาย ดังนี้

ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำโดยปกติจะเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกลและการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ องค์การสหประชาชาติ (ปรีชา แดงโรจน์, 2544 อ้างอิงจาก องค์การสหประชาชาติ, ม.ป.ป.) ได้นิยามความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องกับอยู่ 3 ประการ คือ ต้องมีการ เดินทาง ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์ไปเยี่ยมชม และต้องมีจุดหมายของการเดินทาง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหารายได้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีผู้ศึกษาหลายท่านสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่ต้องการหาความเพลิดเพลินทางอารมณ์ จึงเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวเพื่อแสวงหาบรรยากาศ ทัศนียภาพ ที่แตกต่างไปจากชีวิตประจำวัน โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ หรืออาจสรุปได้ว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง ปรากฏการณ์ของมนุษย์ที่เกิดจากการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมในเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน และมีใช่เพื่อการย้ายถิ่นฐานแบบถาวร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิง หรือหาความสนุกสนาน การพักผ่อนหย่อนใจจากภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม เพื่อการศึกษาทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม และเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การเล่นกีฬา การพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

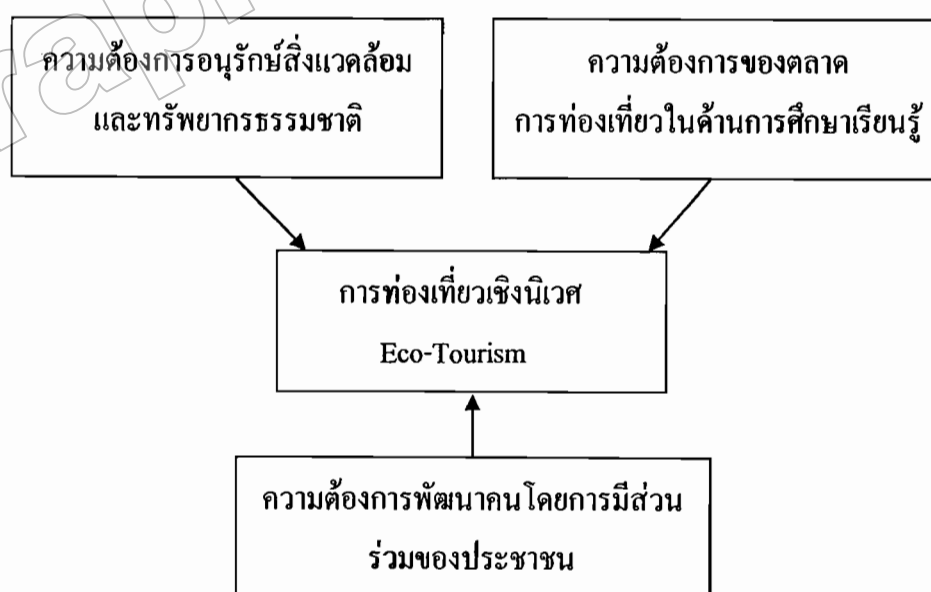
ความหมาย หรือนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือบางทีอาจเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นมีบุคคล กลุ่มบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้มากมาย ซึ่งนิยามหรือความหมายที่มีการอ้างอิงถึงเสมอ มีดังนี้

Ecotourism มาจากคำผสมภาษาอังกฤษระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในวงการท่องเที่ยวยังได้มีการใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษอื่น ๆ ที่สำคัญและมีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น Nature-Base Tourism, Green Tourism, Bio Tourism แทนคำว่า Ecotourism ศัพท์เหล่านี้บัญญัติขึ้นเพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ในส่วนของศัพท์ภาษาไทยนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” มาในระบะหนึ่ง ซึ่งเป็นคำที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และมีความเข้าใจในเบื้องต้น สั้น ได้ใจความ ตรงประเด็น และไม่ผูกมัดจนเกินไป อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของคำอาจหมายความว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการหรือท่าทีในการอนุรักษ์ คำนี้จึงมีความหมายกว้างขวางเกินความหมายของ Ecotourism ที่แท้จริง เพราะครอบคลุมการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นด้วย ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้เสนอให้ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติศัพท์ที่เหมาะสม ซึ่งผลพิจารณาการบัญญัติศัพท์ Ecotourism เป็นภาษาไทย มีความเห็นว่า คำ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

นั้นถูกต้องตามหลักภาษาไทย และสื่อความหมายถึงการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน หมายถึง การจัดการพื้นที่ธรรมชาติเพื่อให้ความเป็นธรรมชาติของบริเวณนั้น ๆ และยังหมายถึงการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้คงรายได้ทางการเงินและการจ้างงานในชุมชน ในทางตรงข้ามการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน หมายถึง การผดุงไว้ซึ่งองค์ประกอบทางสังคมวัฒนธรรมของประชากรทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยทางอ้อมกับธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

โดยสถานะทั่ว ๆ ไปของประเทศโลกที่สาม ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในเรื่องการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร การแบ่งผลประโยชน์ระหว่างรัฐ ประชาชนและปัจเจกชน ประชาชนซึ่งมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติและต้องการใช้ทรัพยากรอยู่มาก ที่มาของ Ecotourism เกิดจากความต้องการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และการสร้างเสริมระบบประชาธิปไตยที่มาจากรากหญ้าให้มากที่สุด ประกอบกับกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการประชุม “Earth Summit” ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 มีส่วนผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งระบบและกระบวนการประสานการพัฒนาอย่างยั่งยืนตั้งแต่ในระดับการตัดสินใจและการระบุแนวทางปฏิบัติที่จำเป็น รวมทั้งใน Agenda 21 ส่วนที่เกี่ยวกับ Travel and Tourism Industry ได้ก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านดังนี้ คือ

ภาพที่ 2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism)

2. องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการคือ

2.1 องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism)

2.2 องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

2.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องค่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่นทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Based Tourism)

2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และ

อาจไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จนเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน
(Community Participation Based Tourism)

ภาพที่ 3 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2547) ได้กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวขึ้นชมธรรมชาติ (Nature-Based-Tourism) ซึ่งประกอบด้วย หลักการที่ว่าด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural Setting) ความยั่งยืนทางนิเวศ (Ecological Sustainability) และการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental Education) ด้านกายภาพและด้านวัฒนธรรม โดยที่เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบไม่ทำความบกรร่งต่อพื้นที่ธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมในเชิงลบน้อยที่สุดตลอดจนช่วยให้สวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น

วิมล จิโรจน์พันธ์, ประชิด กฤษณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (วรรณพร วนิชชานุกร และสถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2540) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่มีบทบาทในการวางแผนศึกษา และเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และธรรมชาติด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเปลี่ยนแปลง และทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ขณะเดียวกันสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อบ่มบ่มให้เกิกระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

เกล เนส (Gail Nash, n.d. อ้างถึงใน วิมล จิโรจน์พันธ์, ประชิด กฤษณะพัฒน์ และอุดม เขชกวิงส์, 2548) เสนอหลักการพื้นฐาน 7 ประการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องหลีกเลี่ยงการสร้างผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษาแก่นักท่องเที่ยวให้ตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อม และวัฒนธรรม
3. รายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องนำกลับสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติ และการจัดการเขตอนุรักษ์
4. ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนใกล้เคียงจะต้องเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเน้นความสำคัญของการวางแผน และการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเน้นการสร้างหลักประกันว่าจำนวนนักท่องเที่ยวจะต้องอยู่ภายในขอบเขต ของศักยภาพการรองรับ (Carry Capacity) ตามธรรมชาติของระบบนิเวศท้องถิ่น
6. รายได้ส่วนใหญ่จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องตกอยู่กับประเทศผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้เองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์และการบริการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ
7. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรจากโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการพัฒนาขึ้นบนฐานคิด ซึ่งเน้นความสำคัญในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนลดการใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง อนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นบ้าน และจัดการการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง

สรุปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ และบ่มบ่มให้เกิจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ทำให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาอย่างยั่งยืน กำลังขยายผลเข้าสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพราะมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานหลักการเดียวกัน คือ สนับสนุนการใช้ทรัพยากรประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างชาญฉลาดเกิดประโยชน์สูงสุดในขณะที่เดียวกันกระบวนการใช้สอยทรัพยากรนั้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือส่งผลกระทบน้อยที่สุดและต้องคงความสมบูรณ์ไว้มากที่สุด การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงไม่สามารถแยกออกจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่นได้ การเติบโตของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจึงส่งผลกระทบต่อภาพรวมของเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และยังส่งผลต่อการคงอยู่ของทรัพยากรโดยตรง

ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถสรุปได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคน สิ่งของ กิจกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ตอบสนองความต้องการและส่งผลดีต่อเนื่องถึงอนาคตโดยไม่เกิดปัญหาตามมา จึงถือได้ว่าเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการประชุมสมัชชาสมัยที่ 20 ของ UNEP (United Nations Environment Program) ได้สร้างข้อตกลงพื้นฐานร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า (สุภาพร สุกดีเหลือง, 2548)

1. เพื่อช่วยให้หน่วยงานของรัฐเอกชนและทุกหน่วยงานได้เสริมแนวคิด เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อให้การท่องเที่ยวสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
2. เพื่อช่วยพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบเฉพาะ เช่น การเที่ยวชมปะการัง และชมธรรมชาติ เป็นต้น
3. เพื่อสร้างกรอบแนวคิดร่วมกันเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรท้องถิ่น มรดกวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมกายภาพ ภูมิศาสตร์และหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4. รัฐบาลของแต่ละประเทศมีหน้าที่กำกับดูแลบทบาทของการท่องเที่ยวการขนส่งมวลชน ธุรกิจ การเมือง และสร้างจิตสำนึกที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ต้องก่อให้เกิดความยั่งยืนภายใต้กรอบของ Local Agenda 21 ที่ก่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในการบริหารจัดการ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีข้อควรคำนึงที่สำคัญอยู่ 8 ประการคือ

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า คนในชุมชนต้องการเปิดชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมหรือไม่ ถ้าหากยังไม่พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวก็ควรชะลอการพัฒนาการท่องเที่ยวออกไปก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นหรือมีการทำร้ายนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแย่ลง แต่ถ้าหากคนในชุมชนมีความพร้อมที่จะเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็จะเป็นแนวทางพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการจะเห็นสิ่งใดจากแหล่งท่องเที่ยวหรือต้องการได้ประโยชน์อะไรจากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาหรือจัดสร้างกิจกรรมเสริมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด อันจะเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวนี้มากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรอยู่บ้างแล้ว มีความเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นหรือไม่ จะเพิ่มในปริมาณมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งฝึกอบรมพนักงานในการให้บริการด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอด้วย

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า จะถูกระทบหรือถูกทำลายหรือไม่ ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการดูแลรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นไว้ได้

5. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการกำหนดปริมาณและมาตรฐานของบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดนักท่องเที่ยวด้วย

6. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า จะให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

7. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันได้เน้นการจัดการด้านความสะอาด ความสะดวกสบายตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถในการเชื่อมโยงเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวกับมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นกับการเตรียมพร้อมสำหรับยุคโลกาภิวัตน์

8. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ควรคำนึงถึงความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันว่าเขาพัฒนากันอย่างไรรจึงประสบ

ความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการศึกษาและเปรียบเทียบ พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างในการประยุกต์ให้ดีกว่าเขา

องค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพอสรุปได้ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวด้วย
2. องค์ประกอบด้านการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท้องถิ่น เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาด้านธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย
4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณสมบัติของนักท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ
5. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นเป็น การพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป
6. องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรัก ความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

อภิวรรณ ห่อเพชร (2549) ได้สรุปเกี่ยวกับการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องมองการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบคือ

1. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้รองรับการท่องเที่ยวได้ยั่งยืนภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงกายภาพและเชิงนิเวศวิทยา โดยไม่ก่อผลกระทบเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม

2. การจัดการด้านตลาดอย่างยั่งยืน โดยให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและการบริการ

3. การจัดการด้านการบริการ ทั้งการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการสื่อความหมายธรรมชาติ

4. ความยั่งยืนในการสร้างรายได้แก่ชุมชน

ทศพรณ์ นาคเขียว (2545, หน้า 23) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบให้ความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการสร้างความพึงพอใจให้ชาวบ้านในท้องถิ่นและขณะเดียวกันต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ชุมชนนั้น ๆ ไว้ให้คงอยู่จนถึงรุ่นลูกหลานสืบไป

ลักษณะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Characteristic of Tourism Industry)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วไปทั่วโลก มีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมประเภทอื่น เพราะผู้บริโภคต้องเดินทางไปใช้บริการสัมผัสและชุมชนกับสุนทรีย์จากบรรยากาศทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีลักษณะและกระบวนการผลิตเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ (ปรีชา แดงโรจน์, 2544, หน้า 39) ดังนี้

1. มีโรงงาน ได้แก่ บริเวณ อาณาเขตที่นักท่องเที่ยวมาเยือน มีสถานที่พักอาศัยชั่วคราวอย่างสะดวก
2. มีวัตถุดิบ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาชม
3. มีการลงทุนโครงสร้าง ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา มีการลงทุนสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ
4. มีการใช้แรงงานเพื่อสร้างสาธารณูปโภค ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ
5. มีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ บริการของธุรกิจที่ประกอบกันเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว

6. มีการส่งเสริมการขาย มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ผลิตผล เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เพื่อให้คนเกิดความต้องการที่จะซื้อผลิตผลเหล่านั้นแต่ไม่ต้องลงทุนด้านการขนส่งเพราะผู้บริโภคจะเดินทางมาซื้อสินค้าถึงที่ องค์ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Business in Tourism Industry) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจการให้บริการและการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ประเภทต่าง ๆ 7 ประเภท (ปรีชา แดงโรจน์, 2544, หน้า 39) ได้แก่

1. ธุรกิจที่พักแรม (Accommodation)
2. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (Travel Agent and Guide)
3. ธุรกิจจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก (Shopping and Souvenir)
4. ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage)
5. ธุรกิจการคมนาคมและการขนส่ง (Communication and Transportation)
6. ธุรกิจบันเทิงและพักผ่อน (Entertainment and Recreation)
7. ธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว (Other Services Related to Tourist Activities)

แนวคิดเกี่ยวกับชายแดน/ การท่องเที่ยวเมืองชายแดน

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ กำหนดไว้ว่าความเป็นรัฐ มี 4 องค์ประกอบ คือ มีประชากร มีดินแดน มีรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการติดต่อกับต่างประเทศ แต่การมีดินแดนที่แน่ชัดนั้นมิได้หมายความว่าแต่ละรัฐจะต้องทราบเขตแดนอย่างชัดเจนทุกแห่งตลอดแนวจึงจะเป็นรัฐได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ในสมัยก่อนแนวความคิดเรื่องเขตแดนหมายถึง บริเวณไกลที่สุดที่รัฐสามารถใช้อำนาจอธิปไตยไปถึงและพร้อมที่จะใช้กำลังปกป้องเมื่อมีศัตรูรุกรานแต่เมื่อยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไปความจำเป็นในการใช้ประโยชน์จากที่ดินมีมากขึ้น แต่ละรัฐจึงมีความต้องการที่จะกำหนดเขตแดนระหว่างรัฐให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันเขตแดนจึงหมายถึงเส้นแบ่งขอบเขตที่รัฐสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตนตามกฎหมายระหว่างประเทศ (กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย, 2548)

กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย (2548) ได้สรุปเกี่ยวกับชายแดนหรือเขตแดนไว้ว่า หมายถึง บริเวณที่รัฐสามารถใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ การแบ่งเขตแดนนั้น ปัจจุบันนิยมใช้ภูมิประเทศที่เห็นเด่นชัดหรือภูมิประเทศที่เป็นอุปสรรคธรรมชาติเป็นเส้นแบ่งเขตแดน โดยเฉพาะภูเขาและแม่น้ำ ซึ่งหลักการภูเขาแบ่งเขตแดนนั้นนิยมใช้สันปันน้ำ (Watershed) คือ แนวสันเขาที่แบ่งให้น้ำไหลลาดลงเขาทั้ง 2 ฟากของแนวเขา โดยมีทิศทางการไหลของน้ำเป็นตัวกำหนดความยุติธรรม กรณีใช้แม่น้ำเป็นเส้นแบ่งเขตแดนนิยมใช้ร่องน้ำลึก (Thalweg) คือ จุดกึ่งกลางที่ลึกที่สุดของร่องน้ำเป็นจุดแบ่งเขตแดน

สมพงษ์ ชูมาก (2533) ได้กล่าวถึงการใช้ลักษณะภูมิประเทศเป็นเส้นแบ่งเขตแดนธรรมชาติไว้ว่า โดยทั่วไปแล้วหากไม่มีสัญญาหรือข้อตกลงเกี่ยวกับเขตแดนร่วมกันแล้วนิคมถือสันปันน้ำของภูเขา (Watershed) หรือเส้นกึ่งกลางร่องน้ำลึกของแม่น้ำที่ใช้เรือเดินได้ (Thaiweg) หรือใช้เส้นกึ่งกลางลำแม่น้ำในกรณีที่ใช้เรือเดินไม่ได้ ส่วนบริเวณที่ราบจะอาศัยเส้นตรงกลางที่ลากเชื่อมระหว่างจุดต่าง ๆ โดยมีเครื่องหมาย เช่น หลักหินหรือสิ่งถาวรอื่นในภูมิประเทศนั้นเป็นเครื่องหมาย หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นหลักสากลที่เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศแล้ว ความชัดเจนและความสงบเรียบร้อยของพื้นที่ชุมชนชายแดนย่อมส่งผลต่อการขยายตัวทางสังคม ในกรณีจังหวัดสะหวันนะเขต นับว่าเป็นเมืองชายแดนที่มีความสงบมาก เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) โครงการศึกษาจัดทำแผนแม่บทเพื่อปรับปรุงเมืองชายแดนทางการท่องเที่ยว แม่สอด เชียงของ เบตง ได้สรุปเกี่ยวกับลักษณะพิเศษของเมืองชายแดนไว้ว่าในการกำหนดแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดน จำเป็นจะต้องเข้าใจลักษณะพิเศษของเมืองชายแดนที่แตกต่างไปจากเมืองอื่นในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

1. เมืองชายแดนเปรียบเสมือน ประตูทางบกหรือทางน้ำ ของประเทศ เมืองชายแดนที่มีจุดผ่านแดนจะทำหน้าที่เป็นประตูการคมนาคมทางบกหรือทางน้ำระหว่างประเทศ แต่จะไม่มีลักษณะพิเศษเช่นนี้กับการคมนาคมทางอากาศ เพราะการตั้งสนามบินนานาชาติไม่จำเป็นจะต้องขึ้นกับความเป็นเมืองชายแดน
2. เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มี การค้าระหว่างชายแดน มีการส่งออกหรือนำเข้าสินค้า ไม่ว่าจะเป็นสินค้าที่เสียภาษีหรือเสียภาษี การเป็นเมืองการค้าชายแดนทำให้ต้องมีการติดต่อกับเมืองอื่น ๆ ดังนั้นเมืองชายแดนมักจะมีเคลื่อนไหวทางธุรกิจการค้ามากกว่าเมืองทั่ว ๆ ไป และเศรษฐกิจของเมืองชายแดนมักจะขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศ
3. เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม เช่น ภาษาพูดขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ทำให้เมืองชายแดนเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ
3. เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มีการเคลื่อนย้ายของแรงงาน การเคลื่อนย้ายของแรงงาน มักขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างค่าแรงของสองประเทศ เช่น แรงงานพม่า ลาว หรือเขมร เข้ามาขายแรงงานในประเทศไทย เพราะอัตราค่าจ้างแรงงานสูงกว่าและหางานได้ง่ายกว่า
4. เมืองชายแดนมักมีโอกาที่จะเป็นแหล่งที่มีการเสี่ยงกฎหมาย เช่น การเสียภาษี สุลกากร การหลบหนีภาษีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การค้ายาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายอื่น ๆ

การท่องเที่ยวในลักษณะเมืองชายแดนนั้น ควรจะมีการจัดการการท่องเที่ยวแบบเครือข่าย ผสมผสาน Saxena และ Ilbery (2008) กล่าวว่า รูปแบบดังกล่าวควรจะมีผู้เกี่ยวข้องคือ ธุรกิจขนาดย่อม และผู้ที่ควบคุมทรัพยากรการท่องเที่ยว การเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวนั้น หากจะต้องให้มีการ

เติบโตแบบยั่งยืน ควรจะมีการร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเมืองชายแดนนั้น แหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ๆ ควรได้รับความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน ทรัพยากร และนักท่องเที่ยว ซึ่งประเด็นที่ควรศึกษามีดังนี้

5. ประชาชนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีความรู้ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ เพื่อให้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเมืองชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากที่ผ่านมา นั้น Saxena และ Ilbery (2008) กล่าวว่า ประชาชนท้องถิ่น มีระดับความรู้ความสนใจและการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวต่ำ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐเองก็มีความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ไม่เพียงพอ

6. การวางแผนกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวในภาคธุรกิจนั้น จะเน้นที่เรื่องการทำตลาด การท่องเที่ยวและการสร้างตราสินค้าทางการท่องเที่ยว แต่ในขณะที่ภาครัฐบาลเองจะเป็นผู้ออกนโยบายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพื้นที่โดยทั้งสองภาคส่วนนั้นจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ร่วมกันในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดน ทั้งนี้เพื่อให้แผนกลยุทธ์ที่ได้จัดทำขึ้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงเรื่องการพัฒนาเมืองชายแดนระหว่างสองประเทศอีกด้วย ซึ่งทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องวางแผนการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นภาษาหรือภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองประเทศ อีกด้านหนึ่งคือ โครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวและแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดนนั้นก็เป็นที่ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐจะละเลยไม่ได้ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวนี้มี ความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

7. ปัญหาที่มักพบจากการบริหารการท่องเที่ยวเมืองชายแดนนั้นมีหลายประการด้วยกัน ได้แก่ อำนาจในการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น ผู้บริหารการท่องเที่ยวกลุ่มธุรกิจ และชุมชนท้องถิ่น ประเด็นที่น่าสนใจในปัญหานี้ คือ การจัดการอำนาจในการบริหารงานของแต่ละส่วนควรอยู่ในลักษณะที่เหมาะสม (Necessarily Empowering) อีกทั้งควรผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าไปในบริบททางสังคมด้านการบริหารการท่องเที่ยวของชุมชนตนเอง ทั้งเพื่อให้เกิดความสมดุลด้านการท่องเที่ยว

จากรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า การจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดนนั้นมีประเด็นหลัก ๆ ที่ควรพิจารณา 3 ประเด็นที่ควรศึกษาอันนำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของจังหวัดสะหวันนะเขต อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของภาครัฐ และเอกชน และปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวเมืองชายแดน

โดยสรุป เศรษฐกิจและสังคมของเมืองชายแดนมักจะมีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของประเทศเพื่อนบ้านในด้านต่าง ๆ เช่น ความไม่สงบตามแนวชายแดน นโยบายเศรษฐกิจและนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก็จะส่งผลกระทบต่อเมืองชายแดนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสะหวันนะเขต

สภาพทั่วไปของจังหวัด สะหวันนะเขต

ที่ตั้ง ขนาด อาณาเขต

จังหวัดสะหวันนะเขตเป็นจังหวัดชายแดนตั้งอยู่ภาคกลางตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ 480 กม. และตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดกว๋างตรีของ ส.ส.เวียดนาม ที่เชื่อมโยงไปไว้ และคานัง มีพื้นที่ทั้งหมด 21,774 ตารางกิโลเมตร (ที่ราบร้อยละ 59 เขตเนินเขาและภูเขา ร้อยละ 49) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 15 เมือง ได้แก่ กันทะบูลี อุทุมพอน อาคสะพังทอง ฟินเซโปน นอง วิละบูลี สองคอน จำพอน ท่าปางทอง ชนบูลี ไชบูลี อาคสะพอน ไชบุทอง และ พะลานไซ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงคือ

ทิศเหนือ ติดกับแขวงคำม่วน

ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดกว๋างจิ และกว๋างบิน ประเทศเวียดนาม

ทิศใต้ ติดกับแขวงสาละวัน

ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดมุกดาหาร นครพนม อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ประเทศไทยโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเขตแดน

สำหรับพื้นที่ของจังหวัดสะหวันนะเขตที่มีบริเวณชายแดนติดกับจังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทยโดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน มีจำนวน 2 เมือง ดังนี้

- เมืองไกสอน พมวิหาร ติดต่อกับ อำเภอเมืองมุกดาหาร เป็นระยะทาง 29 กิโลเมตร และติดกับ อำเภอเมืองคอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็นระยะทาง 21 กิโลเมตร
- เมืองไชบุรี ติดกับ อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร เป็นระยะทาง 22 กิโลเมตร

การคมนาคม

การเดินทางโดยรถยนต์

จังหวัดสะหวันนะเขต อยู่ห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ 480 กิโลเมตร โดยใช้เส้นทางหมายเลขที่ 13 ได้ ผ่านจังหวัดบลิคำไซ และคำม่วน สู่อำเภอสะหวันนะเขต

การเดินทางโดยรถประจำทาง

บริษัท ขนส่ง จำกัด มีบริการรถจากสถานีขนส่งสายใต้ที่นครหลวงเวียงจันทน์ นอกจากนี้ยังมีรถประจำทางเชื่อมระหว่างจังหวัดสะหวันนะเขตและจังหวัดอื่น ๆ ไปยังภาคใต้ของ สปป.ลาว อาทิ จังหวัดสาละวัน จำปาสัก อุดบือ และเซกอง

ทางน้ำ

มีเส้นทางเดินเรือตามลำน้ำโขงระหว่างเวียงจันทน์ - สะหวันนะเขต โดยสามารถใช้เรือที่มีระหว่างบรรทุก 70-140 ตัน ซึ่งขณะนี้ถือว่าเป็นระหว่างบรรทุกสูงสุดเมื่อเทียบกับการเดินทางทางเรือในแม่น้ำโขงของลาวในจุดอื่น ๆ

ทางโดยเครื่องบิน

จังหวัดสะหวันนะเขต มีสนามบินอยู่ในตัวเมืองไกสอน พมวิหาร มีเที่ยวบิน เวียงจันทน์-ปากเซ-สะหวัน-บางกอก บริการบินอาทิตย์ละ 3 เที่ยวบิน บริษัทการบินลาว รัฐบาลลาวมีโครงการที่จะพัฒนาสนามบินสะหวันนะเขตให้เป็นสนามบินภายในประเทศที่ทันสมัย (อีก 2 แห่ง คือ หลวงพระบาง และปากเซ) ในปัจจุบัน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ยังไม่มีบริการเที่ยวบินไปจังหวัดมุกดาหาร โดยตรง หากประสงค์เดินทางโดยเครื่องบินต้องเดินทาง ไปจังหวัดอุบลราชธานี หรือนครพนมจากนั้นต่อรถโดยสารไปยังจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งในอนาคตจะมีโครงการขอใช้สนามบินสะหวันนะเขตเพื่อความสะดวกในการเดินทางทางอากาศไปยังจังหวัดมุกดาหารและข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 กลับมาที่จังหวัดมุกดาหารอีกครั้ง

สะหวันนะเขต มีสนามบินอยู่ในตัวเมืองไกสอนพมวิหาร มีเที่ยวบินภายในประเทศ เวียงจันทน์-ปากเซ-สะหวันนะเขต เที่ยวบินระหว่างประเทศ โดยมีเที่ยวบินไป-กลับระหว่างสะหวันนะเขต-กรุงเทพฯ ทุกวันพุธ สุกร์ และอาทิตย์ อัตราค่าบัตรโดยสารไป-กลับ 186 เหรียญสหรัฐ (ราคา ณ เดือนมกราคม 2552)

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ของจังหวัดสะหวันนะเขต ตั้งอยู่ตอนใต้ของจังหวัดคำม่วน ประกอบด้วยภูเขาป่าไม้ แม่น้ำลำเซ และห้วยหนองหลายแห่ง แบ่งเป็น 3 เขต คือ ท่งราบ กึ่งท่งราบ และภูเขา มีลำน้ำสำคัญคือ เซบั้งไฟ เซบั้งเหียง และเซบั้งนวน ลำน้ำเหล่านี้เป็นสาขาของแม่น้ำโขงและยังมีสายน้ำต่าง ๆ เช่น เซโปน เซกอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีห้วยหนอง เช่น หนองลุ่ม หนองโก่ม บึงวะ หนองป่าผา หนองหลวง เป็นต้น

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดสะหวันนะเขต มีสภาพภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) ในช่วงมรสุมจะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตก

เฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งจะนำฝนมาตกประมาณ ไม่มากนัก ปริมาณฝนส่วนมากได้รับมาจาก อิทธิพลของพายุหมุนเขตร้อน ซึ่งก่อตัวที่บริเวณทะเลจีนใต้เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามเข้าสู่ลาว ประมาณปีละ 3-4 ลูก อุณหภูมิเฉลี่ย 29 -33 องศาต่ำสุด 10 องศา ปริมาณฝนตกเฉลี่ย 1,715 มม. ต่อปี ความชื้น ร้อยละ 70 - 80

ฤดูกาล จังหวัดสระหว้านะเขต

สภาพภูมิอากาศจังหวัดสระหว้านะเขตแบ่งได้เป็น 3 ฤดูกาลดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีความแปรปรวนของ กระแสอากาศ สูง อุณหภูมิสูงขึ้น แดด กล้าและอากาศแห้งแล้งมีพายุฤดูร้อนลมกรรโชกแรง ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม และมักมีฝนทั้งช่วงตอนปลาย เดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนกรกฎาคม

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงนี้มีมวลอากาศเย็น แผ่ปกคลุม ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและอุณหภูมิลดต่ำลงโดยทั่วไป

ทรัพยากรธรรมชาติ

ป่าไม้

จังหวัดสระหว้านะเขตมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ ร้อยละ 61 ของเนื้อที่ดินและมีภูเขาเล็กน้อย ในเขตตะวันออก มีเขตทุ่งราบเพียงประมาณ ร้อยละ 59 และเขตภูเขาประมาณ ร้อยละ 41 มีป่าสงวน แห่งชาติ 3 แห่ง คือ ภูซำงแฮมมีเนื้อที่ 1.060 ตารางกิโลเมตร คงภูเวียง มีเนื้อที่ 1.970 ตารางกิโลเมตร และเขบั้งนวมมีเนื้อที่ 1.260 ตารางกิโลเมตร ป่าสงวนแห่งชาติเหล่านี้ล้วนแต่อุดมไปด้วยทรัพยากร ธรรมชาติ และยังมีบรรดาสัตว์ป่าหลายชนิด และยังมีหลายชนเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่มี ประมาณ 31 ชนเผ่า สิ่งเหล่านี้สามารถดัดปรับให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและเป็น จุดพักผ่อนของนักท่องเที่ยวทั้งภายในและต่างประเทศ นอกจากป่าสงวนแห่งชาติแล้วจังหวัด สระหว้านะเขตยังมีเขตป่าสงวนดงนาตาดี มีเนื้อที่ประมาณ 33,000 ไร่ ภายในป่ามีหนอง บึงที่ สวยงามอยู่ใจกลางของป่า เป็นสถานที่ชมนก และเดินไม้ที่หายาก ป่าสงวนแห่งนี้เป็นป่าสงวนของ จังหวัดตั้งอยู่กลางเมืองโกสอนพมวิหาร

แหล่งน้ำ มีทั้งลำน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติและโครงการชลประทาน ลำน้ำและแหล่งน้ำ ธรรมชาติมีลำน้ำสำคัญอยู่ 3 สาย ได้แก่ น้ำเซบั้งไฟ (239 กิโลเมตร) เซบั้งเหียง (339 กิโลเมตร) และ มีแม่น้ำที่เป็นสาขาแม่น้ำโขง เช่น เซโปน เซละนอง เซจำพอน และเซซำซอย เป็นต้น มีน้ำตก คือ ตาคสะแลน ตาคสะดี ตาคสะโคย ตาคผาลอง

ดิน ทรัพยากรดินนับได้ว่าเป็นทรัพยากรอันมีค่าของจังหวัดสระหว้านะเขต ทั้งนี้เนื่องจาก สภาพภูมิประเทศของจังหวัดสระหว้านะเขตส่วนใหญ่เป็นที่ราบซึ่งเหมาะแก่การเกษตร คุณภาพ ดินของจังหวัดสระหว้านะเขตก็นับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ป่าไม้ และแหล่งน้ำ

สัตว์ป่า

จังหวัดสกลนครมีสัตว์ป่านานาชนิด ที่เห็นเด่นชัด คือ สัตว์จำพวกนกที่หาได้ยาก มีนกคุ่ม นกเขา นกขุนทอง และสัตว์ป่า เช่น โกงมั่ง ช้าง เม่น ขาแดง กวาง ลิง เป็นต้น นอกจากนั้น ก็มีสัตว์น้ำจากแม่น้ำโขง เช่น ปลาแซ่ ปลาพอน ปลาเต็ง ปลาผา สัตว์ที่นิยมนำมาใช้เป็นอาหาร มีปู ปลา กบ เขียด และหอย ชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีมากอยู่ตามหนองน้ำ คูน้ำ ริมห้วย และหนองบึง

สิ่งแวดล้อม

ภายใต้เงื่อนไขของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดและความต้องการที่มีอย่างไม่สิ้นสุด การเพิ่มประชากรความเจริญเติบโตและขยายระบบเศรษฐกิจส่งผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การพังทลายของดินริมฝั่งแม่น้ำโขง การบุกรุกลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำให้สภาพป่าอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารเสื่อมโทรมลง สำหรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้มีการปลูกป่าฟื้นฟูอนุรักษ์สภาพป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ตลอดจนปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การเมืองการปกครอง

เมืองสกลนครเริ่มในสมัยขอมเรืองอำนาจ เมืองนี้มีชื่อว่า สุวันนะพุมประเทศ เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ในปี พ.ศ. 2120 ท้าวหลวงและนางลิม ได้อพยพผู้คนจากภาคเหนือลงมาตั้งหมู่บ้านชื่อว่าหลวงโพนเมืองสิม ห่างจากตัวเมืองปัจจุบันประมาณ 18 กิโลเมตรเส้นทางเดียวกับไปพระราชคูอิง ครั้นถึง พ.ศ. 2185 ท้าวสิมพะลือบุตรชายได้พาชาวบ้านหลายสิบครอบครัวแยกออกไปตั้งเมืองใหม่ในเขตสกลนครเรียกกันว่า บ้านท่าแร่ เพราะอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุและทองคำจนถึงปี พ.ศ. 2462 เมื่อลาวตกเป็นอาณานิคม ฝรั่งเศส ได้ตั้งสำนักงานผู้ว่าราชการแผ่นดินประจำแขวงที่ท่าแร่ และตั้งชื่อใหม่เป็น สกลนคร ปัจจุบันการปกครองปกครองโดยเจ้าแขวงหรือผู้ว่าจังหวัด (Governor) สกลนคร มีชื่อและตำแหน่งอย่างเป็นทางการว่า แขวงสกลนคร ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลเป็นอันดับ 2 รองจากนครเวียงจันทน์ โดยตั้งอยู่ส่วนกลางของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวลาวกลุ่มเผ่าไทดำ ไทลื้อ ไทข่า ลาวเวี ปาโก ถือเป็นแขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด มีประชากร 886,969 คน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2552) จึงทำให้สกลนครเป็นเมืองที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของลาว ประกอบด้วย 15 เมือง (อำเภอ) คือ เมืองโกสอน-พมวิหาร เมืองอุทุมพอน เมืองอาดสะพังทอง เมืองพิน เมืองเซโปน เมืองนอง เมืองท่าปางทอง เมืองสองคอน เมืองจำพอน เมืองชนบูลี เมืองไชบูลี เมืองวิละบูลี เมืองอาดสะพอน และเมืองไชพูทอง เดิมเมืองสกลนคร (อำเภอเมือง) มีชื่อว่า “เมืองคันทะบูลี” จนกระทั่งเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ทางลาว ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อเมืองนี้เสียใหม่เป็น “เมืองโกสอน พรหมวิหาร” เพื่อเป็นเกียรติให้แก่ท่านโกสอน พรหมวิหาร อดีตประธานประเทศ ในโอกาสครบรอบวันเกิด 85 ปี

สังคมและวัฒนธรรม

ชาติพันธุ์ประชากร

จังหวัดสระหวั่นนะเขตมีประชากร 858,582 คน เป็นชาย ร้อยละ 49 หญิง ร้อยละ 51 มี 8 เผ่า คือ ลาว มีร้อยละ 62.1 ผู้ไทย มีร้อยละ 15.2 กะต้าง มีร้อยละ 8.7 ม้งกองร้อยละ 9 ครี ส่วนเผ่า ช่วย ปะโกะ และตะโอย มีอัตราส่วนน้อยของประชากรในนี้ประชากร ร้อยละ 75 ของจังหวัดสระหวั่นนะเขต เป็นกลุ่มผู้เผ่า และร้อยละ 65 เป็นชาวนา บรรดาเผ่าต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการทำแผน

งานบุญสว่างเชื้อเมืองโกสอนพมวิหาร จังหวัดสระหวั่นนะเขต

ประเพณีท้องถิ่นเมืองโกสอนพมวิหารที่จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษาของทุกปีในช่วงวันขึ้น 13 - 15 ค่ำ เดือน 11 การจัดงานได้จัดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ สืบเนื่องมาเท่าทุกวันนี้ขึ้นตามความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคูเมืองและเทพเจ้าแห่งน้ำโขงของกลุ่มคนทั้งสองฝั่งระหว่างเมือง เมืองโกสอนพมวิหาร จังหวัดสระหวั่นนะเขตกับมุกดาหารอาจถือว่าเป็นงานประเพณีสองฝั่งโขงก็ได้ นอกจากจะทำพิธีที่ฝั่งเมืองมุกดาหารแล้ว ยังมีการจัดทำพิธีที่เมืองโกสอนพมวิหาร จังหวัดสระหวั่นนะเขต สปป.ลาว อีกด้วย ในงานบุญประเพณีที่จัดขึ้นนี้จะมีพิธีกรรมที่สำคัญ ๆ ที่ได้สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของผู้คนในตัวเมืองโกสอนพมวิหาร และอัญเชิญเข้าร่วมพิธีกรรม ซึ่งเรียกว่า “พิธีเบิกน่านน้ำโขง” หรือ ดี ช้างน้ำนอง หรือ การแข่งขันขวานเรือตาม ลำน้ำโขง โดยในขบวนเรื่อนั้นจะมี “เจ้าจ้ำ” หรือ “คนทรง”

สภาพทั่วไปของโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม

โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมการเติบโตของเมืองโกสอน พมวิหาร โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มีอยู่เดิมและที่กำลังดำเนินการสร้างขึ้นใหม่ โดยเฉพาะ ด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์สภาพทางสังคมสำหรับวางแผนเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนของจังหวัดสระหวั่นนะเขต ในปี พ.ศ. 2544 สามารถสรุปปริมาณของโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

ด้านสาธารณสุข มีจำนวนโรงพยาบาล แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เภสัชกร และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในจังหวัดสระหวั่นนะเขต โรงพยาบาลของรัฐ 2 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข 177 แห่ง

ด้านสวัสดิการสังคม ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดสระหวั่นนะเขต มีจำนวนศูนย์เยาวชน ศูนย์กีฬาสนาม ซึ่งเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกายของคนในชุมชนและบริการนักท่องเที่ยวที่มาค้างคืนรวมทั้งรองรับการจัดงานมหกรรม กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้

ด้านการไฟฟ้า ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่มีส่วนในการส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการธุรกิจบริการการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากทั้งสถานบริการ โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ สามารถสรุปจำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ได้

ด้านการสื่อสาร จังหวัดสะหวันนะเขตมีโครงการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการสื่อสารทางโทรศัพท์บริการชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในธุรกิจบริการต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะธุรกิจโรงแรมที่พัก และมีส่วนสำคัญในการประสานงานการติดต่อต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทางด้านไปรษณีย์ได้รับการปรับปรุงใน 15 ตัวเมืองซึ่งมีระบบจัดส่งที่ดี

ด้านการเงินและการธนาคาร ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวบางครั้งการพกเงินจำนวนมากติดตัวก็ไม่ปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยว

ของรัฐบาล
ธนาคารแห่ง สปป.ลาว ประจำภาคกลาง ธนาคารการค้าต่างประเทศ
ธนาคารพัฒนาลาว ธนาคารนโยบาย และธนาคารส่งเสริมกิจกรรม
เอกชน ธนาคาร Public (มาเลเซีย) ธนาคารฟงสะหวัน (ลาว) ธนาคารเอสที (ลาว)
การคมนาคม

การติดต่อระหว่างจังหวัดสะหวันนะเขตกับอำเภอเมืองต่าง ๆ ภายในจังหวัดมีถนนติดต่อกันได้โดยตลอด ส่วนการติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและนครหลวงเวียงจันทน์เป็นถนนลาดยางระยะห่างจากสะหวันนะเขต 480 กิโลเมตร ใช้เส้นทางนครหลวงเวียงจันทน์ - บลิก้าไซ - คำม่วน สะหวันนะเขต (ทางหลวงหมายเลข 13)

1. รถโดยสารประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด มีรถธรรมดาและรถปรับอากาศบริการเดินรถจากสถานีขนส่งสายใต้ นครหลวงเวียงจันทน์วันละหลายเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะออกจากรถหลวงเวียงจันทน์ ในช่วงเช้า และตอนเย็นทุกวันรวมทั้งบริษัทเอกชนที่บริการด้านขนส่งระหว่างนครหลวงเวียงจันทน์สู่สะหวันนะเขต ด้วยเช่นกันนอกจากนี้ยังมีรถประจำทางเชื่อมระหว่างจังหวัดสะหวันนะเขต และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ของจังหวัด สาละวัน จำปาสัก อุดม และเซกอง

2. เครื่องบิน หากประสงค์จะเดินทางโดยเครื่องบิน มีสายการบินภายในและระหว่างประเทศ 1 แห่งในเมืองไกสอนพมวิหาน โดยมีเที่ยวบินไป-กลับระหว่างสะหวันนะเขต - กรุงเทพฯ ทุกวันพุธ ศุกร์และอาทิตย์ อัตราค่าบัตรโดยสารไป - กลับ 186 เหรียญสหรัฐ (ราคา ณ เดือนมกราคม 2552)

3. การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ระหว่างจังหวัดมุกดาหารกับจังหวัดสะหวันเขตของลาว สะพานฝั่งไทยอยู่บริเวณบ้านสงเปือย ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร (ห่างจากตัวเมืองไปทางทิศเหนือ ประมาณ 7 กม.) ฝั่งลาวอยู่บริเวณบ้านนาแกเมืองโกสอนพมวิหาร จังหวัดสะหวันเขต)

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดของแผนปฏิบัติราชการจังหวัดสะหวันเขต (ค.ศ. 2011 - ค.ศ. 2015)

จังหวัดสะหวันเขตได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ 3 ขั้นตอนการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสะหวันเขต บรรดาขั้นตอนสำคัญเพื่อการเป็นเมืองปลายทางการท่องเที่ยว มีดังนี้ ทางผ่านด้านการท่องเที่ยว (Tourism Corridor) เส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) ปลายทางการท่องเที่ยว (Tourism Destination)

ขั้นตอนที่ 1 ทางผ่านด้านการท่องเที่ยว (Tourism Corridor)

ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนหลายที่มาถึงจังหวัดสะหวันเขตใช้เวลาพักเช้าเพียงเล็กน้อยและผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางจากจุดเริ่มต้นไปถึงปลายทางที่แน่นอนระหว่างไทย และเวียดนาม

ขั้นตอนที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route)

- ปรับปรุงโครงสร้างการท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาและส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและอาหารตามสถานที่บนเส้นทางท่องเที่ยว
- สืบต่อพัฒนาและปรับปรุงสถานที่พักเช้า และการคมนาคมเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว

- ส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างจริงจังเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวภายในจังหวัดและต่างประเทศโดยเอาจังหวัดสะหวันเขตรวมไว้ในรายการนำเที่ยวแต่ละครั้งก่อนจะไปถึงแหล่งท่องเที่ยวปลายทาง

ขั้นตอนที่ 3 ปลายทางท่องเที่ยว (Tourism Destination)

- พัฒนาเอกลักษณ์ของจังหวัดสะหวันเขตเพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาพักช้านานขึ้น โดยใช้คำขวัญ “สะหวันเขตเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์” “Savannakhet Historic Trail”
- ดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนเอกลักษณ์ สร้างให้มีหลายรูปแบบ สีสันของการท่องเที่ยว

- พัฒนาโครงสร้างการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดสะหวันเขต 211-2015

การท่องเที่ยวจังหวัดสะหวันเขต กำหนดนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในภาพรวมปรากฏรายละเอียดดังนี้

1. ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป

2. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามา มีบทบาทในการร่วมกันแก้ไข หรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ช่วยดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายการคมนาคมขนส่ง และถือสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจังหวัดสระบุรีให้เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน

4. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และส่งเสริมผลดีต่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งไม่พบว่ามียานวิจัยที่เกี่ยวข้องแต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียง ดังนี้

มนตรี ศักดิ์เมือง (2527) ได้การศึกษาและเสนอแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาชุมชนเมืองยะลา โดยการศึกษาในระดับภูมิภาคได้พิจารณาถึงโครงสร้างทั่วไปของภูมิภาคในด้านภูมิศาสตร์ กายภาพ เศรษฐกิจและประชากร ตลอดจนสังคมและวัฒนธรรม จากการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัวของภูมิภาค 2 รูปแบบ คือ

- ลักษณะเฉพาะตัวด้านภูมิศาสตร์ที่เป็นภูมิภาคที่มีพรมแดนติดต่อกับมาเลเซีย
- ลักษณะพิเศษทางสังคมที่เป็นภูมิภาคที่มีประชากร ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็น

ชนกลุ่มใหญ่เหมือนประชากรของประเทศมาเลเซีย ส่วนในระดับชุมชนนั้นได้เน้นถึงลักษณะการใช้ที่ดิน ซึ่งได้เสนอถึงปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงเพิ่มเติมในกระบวนการวางแผนสำหรับภูมิภาคนี้ 3 ประการ คือ

1. การวางแผนในภูมิภาคนี้จะต้องถืออำนาจต่อการดำรงชีวิตที่ศึกษาได้วัฒนธรรมอิสลาม

2. จะต้องคำนึงถึงการแข่งขันในพื้นที่ภูมิภาคตอนเหนือของมาเลเซีย

3. จะต้องคำนึงถึงความมั่นคงของชาติ

วาริน สุขเสมอ (2537) ได้ศึกษา เรื่อง การศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนา เทศบาลตำบลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กรณีศึกษาผลกระทบชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งพื้นที่

ชุมชนที่ศึกษาก็คือ ชุมชนเทศบาลตำบลอรัญประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนด้านตะวันออกติดกับประเทศกัมพูชา พื้นที่ของชุมชนมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อเกิดสันติภาพในประเทศกัมพูชา เริ่มมีการพัฒนาประเทศความต้องการสินค้าทุนและวัสดุในการก่อสร้างตลอดจนสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค มีมากในฐานะเมืองชายแดนที่มีความเจริญสามารถให้บริการแก่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2532 - พ.ศ. 2536 สภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของประชากรดีขึ้นมาก เนื่องจากการค้าขาย โดยเฉพาะบริเวณตลาดการค้าชายแดนที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและซื้อสินค้า ณ ตลาดการค้าชายแดนมากทุกวัน รวมทั้งพ่อค้าส่งรายย่อยจากกัมพูชา ที่มาซื้อสินค้าเพื่อนำไปขายต่อในประเทศตนในทุก ๆ วัน จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วประชาชนจากท้องถิ่นจึงอพยพเข้ามาทำมาหากินในชุมชนอรัญประเทศมากขึ้น ผลจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีการอพยพของประชากรจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนเมืองอรัญประเทศหลายประการ ได้แก่ ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน การรुक้าที่สาธารณะ เกิดสภาพที่อยู่อาศัยแออัดหรือชุมชนแออัดมากขึ้น สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

เจษฎา สุวดี (2538) ได้เสนอวิทยานิพนธ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองหนองคาย เพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพไทย - ลาว จากกรณีศึกษาพบว่า ผลกระทบของสะพานมิตรภาพไทย - ลาว ที่มีต่อเมืองหนองคายในระดับต่าง ๆ ทั้งในระดับเมืองและระดับภูมิภาค พอจะสรุปได้ว่าเมืองหนองคายได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสะพานมิตรภาพแห่งนี้เป็นอย่างมาก จากการที่เมืองหนองคายมีบทบาทและหน้าที่ของเมืองที่เกี่ยวข้องหลายระดับ ตั้งแต่ระดับเมืองจนถึงระดับนานาชาติ เมืองหนองคายได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ อย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ซึ่งได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองหนองคายเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ ภายใต้เงื่อนไข เวลาและขีดจำกัดทางด้านข้อมูลเท่าที่หลักฐานจะยืนยันได้อย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้ในทางกายภาพว่าจะเกิดกับเมืองหนองคายอย่างแน่นอนส่วนข้อมูลไม่มีหลักฐานว่าจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

สมพงษ์ ธงไชย, พิเศษ เสนาวงษ์ และพนัย วิถีสวัสดิ์ (2547) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวในงานวิจัยเรื่อง “ความพร้อมในการบริการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยในกลุ่มจังหวัดลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง (มุกดาหาร อำนาจเจริญ อุบลราชธานี)” ว่า จังหวัดมุกดาหารแม้จะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในด้านการคมนาคม ค่อนข้างจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากไม่มีสนามบินแต่ในอนาคตจังหวัดมุกดาหารจะมีศักยภาพ การคมนาคมสูงกว่าจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากมีสะพานเชื่อมไทย-ลาว แห่งที่ 2 และจะเป็นประตูสู่อินโดจีนเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง จากเดิมที่มีเส้นทางเรือข้ามฟากอยู่ในบริเวณตลาดอินโดจีนอันจะเป็นแรงดึงดูดให้จังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพการท่องเที่ยวสูงขึ้น

สุเทพ พันประสิทธิ์, เลิศพร ภาระสกุล และวันเพ็ญ พินเผือก (2547) ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย - กัมพูชา ไว้ในงานวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา: จังหวัดสระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ” ว่าการพัฒนาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของประเทศเพื่อนบ้านยังมีน้อย รัฐบาลไทยมีกลยุทธ์การขายรวมให้ประเทศไทยเป็นประตูสู่อินโดจีนและมิน โขบายช่วยพัฒนาสาธารณูปโภค แหล่งท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ดีจะช่วยให้ประเทศเพื่อนบ้านก้าวได้เร็วขึ้น และประเทศเพื่อนบ้านมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง เช่น ราชอาณาจักรกัมพูชา มีนครวัด - นครธม ถาว มีน้ำตกพลิ้ว ซึ่งขายได้ตลอดทั้งปี จึงต้องมีการเจรจาพูดคุยเพื่อพัฒนาร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันแก้ปัญหาถ้ายังไม่พร้อมก็ช่วยเหลือในทุกทางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

เลิศพร ภาระสกุล (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การวางแผนและพัฒนากท่องเที่ยวทางบกเชื่อมโยงประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา โดยมีนครวัดเป็นเป้าหมาย” โดยศึกษาความเป็นไปได้เพื่อพัฒนากท่องเที่ยวของจังหวัดชายแดน ไทย กัมพูชา ได้แก่ สระแก้ว สุรินทร์ และศรีสะเกษ งานวิจัยเรื่องนี้ทำการวิเคราะห์ตลาดนักท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เปรียบเทียบในสามจังหวัดดังกล่าวรวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด จากการวิจัยพบว่า จังหวัดสุรินทร์นั้นมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่เด่นที่สุด ทั้งสามจังหวัดประสบปัญหาด້ายคล้ายกันในด้านสาธารณูปโภคและบริการขั้นพื้นฐาน เช่น ขาดพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ การขาดแคลนห้องน้ำที่ดี ร้านอาหารและของที่ระลึก ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้คือ ลักษณะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขตชายแดนนั้นเป็นนักท่องเที่ยวที่ผ่านเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต นอกจากนั้นยังมีความนิยมชมชอบในพื้นที่ชายแดนในระดับกลางก่อนไปทางดำ อย่างไรก็ตามก็ศึกษากระบวนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในสระแก้ว สุรินทร์ และศรีสะเกษ เป็นรายสถานที่แล้วพบว่า เชื้อชาติเป็นตัวแทนที่มีผลต่อความพึงพอใจ แต่โดยภาพรวมแล้วนักท่องเที่ยวไม่มีความเข้าใจที่กว้างและลึกเกี่ยวกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว สระแก้ว สุรินทร์ และศรีสะเกษ

อนุชา เล็กสกุลคิลก และคณะ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการพัฒนาความเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย สู่ชายฝั่งทะเลกัมพูชาโดยใช้จังหวัดตราดเป็นฐาน” โดยศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของกลุ่มสถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยและประเทศกัมพูชาโดยเน้นในจังหวัดตราดเป็นศูนย์เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวดังกล่าว เชื่อมไปยังเกาะกง ซึ่งเป็นเสมือนประตูชายแดนด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของกัมพูชา วิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยวการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคพบว่า จังหวัดตราดและจังหวัดใกล้เคียงมีความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ในด้านของประเทศกัมพูชา พบว่ามี

ความเป็นไปได้ที่จะเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับไทย ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติและทางด้านวัฒนธรรม เนื่องจากได้รับผลที่ดีจากการเข้ามาลงทุนของเวียดนาม ฝรั่งเศส และสิงคโปร์ ทำให้มีความเจริญเต็มที่ในด้านเส้นทางการเดินทางทางอากาศ ความเจริญของเศรษฐกิจโดยรวม การส่งออกสินค้า ในปัจจุบันมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างไทย และกัมพูชาภายใต้โครงการชื่อ “Two Kingdoms, One Destination” งานวิจัยนี้เสนอการพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทย กัมพูชา ในหลายระดับไม่ว่าจะเป็นในระดับโครงข่ายภูมิภาค การเชื่อมโยงทางเรือ ทางอากาศ และทางบก ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้จะถูกนำไปใช้ให้เป็นรูปธรรมได้ ต้องประกอบด้วยการดำเนินการในด้านอื่น ๆ ที่เป็นรูปธรรม เช่น การปรับปรุงกฎหมาย การพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยว การแก้ปัญหาเรื่อง Visa ความไม่ต่อเนื่องในโครงการทำอนนของทั้งสองประเทศ การศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่า นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเชื่อมโยงดังกล่าวประสบความสำเร็จ